

کاربرد شاخص استراتژی مقابله در شرایط عدم امنیت غذایی خانوار و عوامل موثر بر آن

سیده محدثه ضیائی^{۱*}، فرهاد شیرانی بید آبادی^۲، فرشید اشراقی^۳

^{۱*} - کارشناس ارشد اقتصاد کشاورزی

۳ و ۲ - اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

چکیده

امنیت غذایی به طور کلی دسترسی همه مردم در همه زمان به غذای کافی برای زندگی فعال می باشد. محاسبه شاخص استراتژی مقابله یکی از دقیق ترین و ساده ترین روش های اندازه گیری وضعیت امنیت غذایی در هر جامعه می باشد. سطح امنیت غذایی در مناطق روستایی شهرستان گرگان با استفاده از CSI و نمونه ای به حجم ۲۶۷ خانوار با استفاده از روش تخصیص متناسب با حجم از ۵ دهستان این شهرستان انتخاب شدند و محاسبه گردید. نتایج CSI نشان داد که خانوارهای مناطق روستایی گرگان سطح متفاوتی از عدم امنیت غذایی را تجربه می کنند. همچنین نتایج ضریب همبستگی پیرسون با استفاده از نرم افزار spss نشان داد که متغیرهای درآمد سرپرست خانوار، تعداد فرزندان خانوار، در فاصله اطمینان ۹۹٪ معنی دار شده اند.

کلیدواژه ها: امنیت غذایی، شاخص استراتژی مقابله، ضریب همبستگی پیرسون، گرگان

مقدمه

این یک حقیقت بزرگ پذیرفته شده است که غذا نیاز اساسی زندگی است. اهمیت آن در سطح خانوار واضح است چون بخش مهم تغذیه است. میزان استفاده کافی از کیفیت غذا نیاز اساسی برای سلامتی و زندگی سازنده می‌باشد. هلن^۱ (۲۰۰۲) بیان می‌کند که غذا برای نگهداری ثبات سیاسی و به وجود آوردن صلح در بین مردم مفید می‌باشد در حالی که عدم امنیت غذایی می‌تواند نتیجه سلامتی ضعیف و کاهش عملکرد بچه‌ها باشد. شالا و استیسی^۲ (۲۰۰۱) دریافتند که خیلی از کشورها ناامنی غذا را با منابع ناکافی غذا برای مصرف سرانه شهروندانشان تجربه کرده‌اند. امنیت غذایی در مفهوم گسترده شامل داشتن سطح دائمی کافی از تولیدات اساسی که تقاضای رو به افزایش مصرف را تأمین کند و نوسانات تولید و قیمت را تعدیل دهد. بر این اساس ماهارجان و چتری^۳ (۲۰۰۶)، امنیت غذایی را به طور گسترده دسترسی همه مردم در همه زمان به غذای کافی برای زندگی فعال تعریف کرده‌اند در حالی که ناامنی غذا نا توانایی خانوار یا هر فرد برای داشتن سطح مصرف مورد نیاز در مقابل نوسانات تولید، قیمت، و درآمد می‌باشد. در سطح ملی، امنیت غذایی وقتی ست که همه مردم در همه زمان دسترسی اقتصادی و فیزیکی به غذای سالم و مغذی را داشته باشند که نیاز غذایی و ترجیحات غذایی‌شان را برای یک زندگی سالم و فعال تأمین کند در حالی که در سطح خانگی امنیت غذایی شامل دسترسی اقتصادی و فیزیکی به غذا از نظر مقدار، سلامتی، و قابل دسترس بودن برای هر شخص مورد نیاز می‌باشد. هر کشوری می‌تواند اظهار کند که از امنیت غذایی برخوردار است وقتی مردم آن ترس از نداشتن غذای کافی برای خانوار و گروه‌های آسیب‌پذیر را نداشته باشند. بدین معنی که زنان و بچه‌ها در نواحی حاشیه‌ای دسترسی کافی به غذای باکیفیتی که آن‌ها می‌خواهند داشته باشند.

امنیت غذایی عامل اساسی برای رشد اقتصادی و توسعه ملی می‌باشد (آکانجی، ۱۹۹۳، آدگوبوی، ۲۰۰۴ و اونیدو، ۱۹۹۷)^۴. که این موجب نگران جهانی شده است، این نیاز به بکار گرفتن استراتژی‌های کاربردی برای کاهش یا حذف کردن موانعی که در برابر تحقق کلی امنیت غذایی جهانی قرار دارند، می‌باشد (اونیدو، ۱۹۹۷). توجه بیشتری به غذا و موضوعات تغذیه‌ای در سطح دولت ملی مخصوصاً در کشورهای کمتر توسعه یافته و جامعه بین‌المللی پرداخته شده است. این شناخت در اهمیت غذا و تغذیه‌ی کافی در مراحل توسعه و در حمایت از صلح و ثبات جهانی می‌باشد (اوجو، ۱۹۹۱)^۵. در دوره‌های اخیر، جهان بر روی امنیت غذایی و کاهش فقر تمرکز داشته است. این پاسخی به افزایش عدم امنیت غذایی و فقر در جهان می‌باشد. وقوع عدم امنیت غذایی و فقر در کشورهای در حال توسعه کاهش یافته چون منابع زیادی برای هدف از بین بردن شده عدم امنیت غذایی و فقر به وسیله سازمان‌های بین‌المللی

^۱. Helen

^۲. Shala and Stacey

^۳. Maharjan & Chhetri

^۴. Akanji, Adegboye and Onyido

^۵. Ojo

مختلف و دولت ملت‌های در حال توسعه بکار گرفته شده است (بابتونند^۶ و همکاران، ۲۰۰۷). سطح عدم امنیت غذایی همچنان به طور پیوسته از سال ۱۹۸۰ افزایش یافته است. این افزایش در حدود ۱۸٪ در سال ۱۹۸۶ و در حدود ۴۱٪ در سال ۲۰۰۴ می‌باشد (سانوسی و همکاران، ۲۰۰۶).^۷

روش‌های متفاوتی برای اندازه‌گیری وضعیت عدم امنیت غذایی وجود دارد که شامل اندازه‌گیری مقدار کالری دریافتی توسط افراد^۸، اندازه‌گیری مقدار کالری دریافتی توسط خانوار^۹، اندازه‌گیری شاخص تنوع غذایی^{۱۰}، شاخص استراتژی مقابله (CSI)^{۱۱} می‌باشد.

هر کدام از این روش‌ها، روش‌هایی استاندارد بوده که بر اساس شرایط اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جوامع مختلف به دفعات در کشورهای مختلف مورد استفاده قرار گرفته و مزایا و معایب خود را دارند (شیرانی، ۲۰۰۲). در این تحقیق برای اندازه‌گیری وضعیت امنیت غذایی از روش شاخص استراتژی مقابله استفاده شده است. شاخص استراتژی مقابله یکی از انواع شاخص‌ها است که به منظور برآورد وضعیت امنیت غذایی طراحی شده است. این شاخص نشان می‌دهد که خانوار چگونه خود را با تهدیدات ناشی از کمبود مواد غذایی وفق می‌دهند.

از مهم‌ترین خصوصیات این شاخص می‌توان سادگی اندازه‌گیری، سرعت محاسبه، دقت مناسب و سادگی درک بوده و همبستگی مناسب با سایر شاخص‌های امنیت غذایی که بسیار پیچیده می‌باشند را می‌توان نام برد (شیرانی و همکاران، ۱۳۹۱). این شاخص نخستین بار توسط رادیمیر^{۱۲} و همکاران (۱۹۸۹) مورد اشاره قرار گرفته است. دروکث^{۱۳} (۲۰۰۱) استراتژی مقابله را به عنوان عکس‌العمل در مقابل یک اتفاق غیرمعمول یا شوک تعریف نموده است.

بنا به تعریف سنل و ستارینگ^{۱۴} (۲۰۰۱) استراتژی مقابله عبارت است از تمام اعمالی که به شکلی استراتژیک توسط افراد و خانوارهایی که در یک موقعیت از نظر اقتصادی و اجتماعی فقیر قرار می‌گیرند و به منظور کاهش مخارج و یا به دست آوردن درآمد اضافی به نحوی به کار برده می‌شوند که آنان را قادر سازد که هزینه ضروریات زندگی خود نظیر غذا، لباس و مسکن را پرداخت نمایند و در ضمن به سطحی زیر سطح رفاه رایج در جامعه سقوط نکنند. در ادبیات موضوعی استراتژی مقابله متفاوتی بین مدیریت ریسک (تغییر درآمد) و استراتژی‌های مقابله در شرایط ریسک (تغییر مصرف) در نظر گرفته شده است. به این شکل که مدیریت ریسک به معنی کاهش اثرات قبل از

6. Babatunde

7. Sanusi

8. Individuals Calorie Intake Method

9. Household Calorie Intake Method

10. Diet Diversity Intake Method

11. Coping Strategies index

12. Radmir

13. Devereux

14. Snel and Staring

شوگ برای مثال از طریق تنوع بخشیدن به منابع درآمدی می‌باشد و در مواقعی که خانوارها با شوگ ناشی از کاهش درآمد و یا افزایش قیمت غذا روبرو می‌باشند، مدیریت ریسک می‌تواند به شکل خرید غذا از سایر منابع (منابع ارزان تر) و یا دریافت غذا از سایر منابع (منابع کمک دهنده) انجام شود (دیویس^{۱۵}، ۱۹۹۳). این در حالی است که استراتژی مقابله در شرایط ریسک با نتایج شوگ یا ریسک مقابله می‌نماید. در این مورد با استراتژی‌های مانند پس انداز احتیاطی و تشکیل گروه‌های غیررسمی به منظور تقسیم اثرات ریسک مواجه می‌باشیم (دیویس، ۱۹۹۳). در این مطالعه با استفاده از شاخص استراتژی مقابله وضعیت عدم امنیت غذایی خانوارهای مناطق روستایی گرگان مورد بررسی قرار گرفت از جمله استراتژی‌های مقابله به کاررفته در این مطالعه عبارت از:

- ۱- مصرف غذای کمتر مرجح و ارزان قیمت
- ۲- کم کردن وعده غذایی مردان
- ۳- کم کردن وعده غذایی خودتان
- ۴- کم کردن وعده غذایی کودکان
- ۵- صرف نظر کردن از یک وعده غذایی در طی یک هفته
- ۶- یک روز کامل در هفته بدون غذا

پیشینه تحقیق

شریف خانی و همکاران (۲۰۱۱) به بررسی عوامل موثر خانوار در شرایط عدم امنیت غذایی در منطقه قره‌سو پرداختند نتایج نشان داد که ۴۰ درصد از خانوارهای این مناطق در سطح امنیت غذایی قوی، ۲۰ درصد امنیت غذایی ضعیف و ۴۰ درصد امنیت غذایی خیلی ضعیف قرار گرفته‌اند همچنین نتایج رگرسیون لاجیت برآورد شده نشان داد عوامل فاصله تا شهر، تعداد افراد خانوار، تعداد افراد مسئول تهیه غذا، در قید حیات بودن والدین بر عدم امنیت غذایی موثر می‌باشند.

شیرانی (۱۳۹۱) در مطالعه‌ای با عنوان کاربرد استراتژی مقابله (CSI) در برآورد وضعیت امنیت غذایی بین کارکنان خدماتی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان دریافتند که استراتژی‌های مختلفی توسط کارکنان خدماتی دانشگاه مورد استفاده قرار گرفته است.

ضیائی (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای به بررسی عوامل موثر بر انتخاب استراتژی‌های مقابله در مناطق روستایی گرگان پرداخته که با استفاده از مدل لاجیت باینری عوامل موثر بر انتخاب استراتژی‌های مقابله غذایی و غیر غذایی مشخص گردید نتایج نشان دادند که از جمله ویژگی‌های مهم اقتصادی، اجتماعی مانند درآمد سالانه خانوار، سطح

¹⁵ . Davies

تحصیلات همسر و سرپرست، تعداد افراد خانوار و دیگر متغیرها بر سطح عدم امنیت غذایی موثر هستند. سامار عبداللا^{۱۶} و همکاران (۲۰۰۹)، به بررسی وضعیت امنیت غذایی خانوارهای کشاورز در مناطق خشک کشور سودان پرداختند و نشان دادند که ۸۲ درصد از خانوارهای کشاورز منطقه با مشکل امنیت غذایی روبرو می‌باشند. نورها سما^{۱۷} و همکاران (۲۰۱۰) به مطالعه کیفی استراتژی‌های مقابله در بین زنان خانوار در شرایط عدم امنیت غذایی در منطقه سلنگار و سیمیلان واقع در نیجریه پرداختند و نشان دادند که هر استراتژی سطح متفاوتی از شدت را نشان می‌دهد. بلای بدک^{۱۸} (۲۰۱۲) به تعیین عوامل موثر بر وضعیت امنیت غذایی در منطقه کرسا در شرق اتیوپی پرداختند و نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که عوامل موثر بر سطح عدم امنیت غذایی مانند اندازه خانوار، جنسیت سرپرست خانوار (زن بودن) با امنیت غذایی رابطه منفی دارد.

سؤالات تحقیق

آیا خانوارهای مناطق روستایی گرگان در وضعیت عدم امنیت غذایی قرار گرفته‌اند و از استراتژی‌های مقابله استفاده می‌کنند؟

آیا عوامل اقتصادی، فردی، اجتماعی در وضعیت عدم امنیت غذایی خانوارها موثر می‌باشد؟

مواد و روش‌ها

تعیین حجم نمونه

جامعه آماری در این تحقیق شامل مناطق روستایی شهرستان گرگان می‌باشد. کل جمعیت دهستان‌ها ۱۱۳۳۷۲ نفر می‌باشد. در این پژوهش حجم نمونه با استفاده از رابطه زیر به دست آمد:

در این رابطه $D = 0.06$ ، $p = 0.05$ ، $q = 0.05$ و $Z_{0.95} = 1.96$ می‌باشد و تعداد پرسشنامه ۲۶۷ به دست می‌آید سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و با تخصیص متناسب با حجم هر دهستان پرسشنامه‌ها تکمیل گردیدند و از آنجائیکه زنان خانوار مسئول تهیه غذای خانوار هستند زنان خانوار مورد مصاحبه قرار گرفتند.

$$n = \frac{z^2 pq}{D^2}$$

روش محاسبه استراتژی مقابله

این روش محاسبه شاخصی است که نشان می‌دهد خانوارها چگونه با تهدید کمبود غذا تطبیق می‌یابند. در این روش از فردی از افراد خانوار که معمولاً عهده‌دار تهیه و یا آماده سازی غذا بوده سؤالاتی درباره نحوه مقابله خانوار با کمبود غذایی پرسیده می‌شود. سؤالات استاندارد که در این مورد توسط موسسه بین‌المللی تحقیقات غذا پیشنهاد شده‌اند قرار گرفته‌اند از قرار زیر می‌باشند.

¹⁶. Samarabdalla

¹⁷. Norhasmah

¹⁸. Belay Bedeke

در طی هفت روز گذشته (۱) آیا خانوار از غذاهایی که کمتر ترجیح می‌دهد استفاده نموده است؟ (۲) آیا غذای مردان خانوار را کاهش داده‌اید؟ (۳) آیا غذای خودتان را کاهش داده‌اید؟ (۴) آیا غذای کودکان خانواده را کاهش داده‌اید؟ (۵) آیا شده است که اعضا خانوار در طی ۷ روز گذشته از یک وعده غذایی صرف نظر کنند؟ (۶) آیا شده است اعضا خانوار در طی هفت روز گذشته برای یک روز کامل بدون غذا بمانند؟

پاسخ همه این سؤالات در چهار گزینه زیر می‌باشد.

۱) هرگز (۲) به ندرت (یک بار) (۳) در برخی از موارد (۲ یا ۳ بار) (۴) اغلب (۵) بار یا بیشتر

روش‌های متفاوتی برای خلاصه نمودن اطلاعات به دست آمده از این پرسشنامه‌ها وجود دارد که برخی از آن‌ها

در زیر ارائه شده‌اند (شیرانی، ۲۰۰۲).

الف. شمارش استراتژی‌های مقابله به کاررفته توسط خانوار

در این مورد منظور استراتژی‌های مقابله‌ای است که خانوار از آن‌ها در اغلب مواقع، برخی از مواقع و یا به ندرت استفاده می‌کند. هرچه مقدار این مجموع بیشتر باشد خانوار از دیدگاه امنیت غذایی در وضعیت نامساعدتری به سر می‌برد.

ب. محاسبه مجموع وزنی استراتژی‌های مقابله به کاررفته توسط خانوار

در این روش وزن به کاررفته رفته عبارت از فراوانی استفاده از استراتژی مقابله توسط خانوار می‌باشد. یک روش ساده وزن دهی به استراتژی‌های مقابله ممکن شماره‌گذاری به ترتیب آن‌ها می‌باشد. برای مثال به اغلب مواقع عدد ۴، به برخی از مواقع عدد ۳ و به ندرت عدد ۱ اختصاص می‌یابد. هرچه مقدار این مجموع بیشتر باشد خانوار از دیدگاه امنیت غذایی در وضعیت نامساعدتری به سر می‌برد.

ج. محاسبه مجموع وزنی استراتژی مقابله

که در آن وزن به کاررفته رفته نشان‌دهنده فراوانی کاربرد استراتژی مقابله و شدت این استراتژی مقابله می‌باشد. یک روش ساده انجام این عمل این است که به استراتژی‌های مقابله‌ای نظیر خوردن غذاهای کمتر مرجح (سؤال ۱) و کاهش دادن غذای مردان، زنان یا کودکان (سؤالات ۲، ۳ و ۴) وزن ۱، وزن ۲ به نخوردن یک وعده غذایی (سؤال ۵) و وزن ۳ به نخوردن غذا برای یک روز کامل (سؤال ۶). در این مورد نیز مجموع بالاتر به معنی عدم امنیت غذایی بیشتر می‌باشد.

در این مطالعه از روش ب و ج برای محاسبه شاخص استراتژی مقابله استفاده شده است با این تفاوت که به گزینه‌های پاسخ هرگز (وزن ۱)؛ به ندرت (وزن ۲)، در برخی موارد (وزن ۳) و در اغلب موارد (وزن ۴) داده شده است.

محاسبه ضریب همبستگی پیرسون

با توجه به جنس متغیرهای به کاررفته در این مطالعه که کمی می‌باشند از ضریب همبستگی پیرسون برای برآورد ضریب همبستگی استفاده شده است. این ضریب به منظور تعیین میزان رابطه، نوع و جهت رابطه‌ی بین دو متغیر فاصله‌ای یا نسبی و یا یک متغیر فاصله‌ای و یک متغیر نسبی به کاربرده می‌شود. چندین روش محاسباتی معادل می‌توان برای محاسبه‌ی این ضریب تعریف نمود. که از جمله می‌توان به روش زیر اشاره کرد.

$$r_{pearson} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

ضریب همبستگی پیرسون بین -۱ و ۱ تغییر می‌کند. اگر ۱ برابر یک باشد بیانگر رابطه‌ی مستقیم کامل بین دو متغیر است، رابطه‌ی مستقیم یا مثبت به این معناست که اگر یکی از متغیرها افزایش (کاهش) یابد، دیگری نیز افزایش (کاهش) می‌یابد.

۱ برابر منفی یک باشد نیز وجود یک رابطه‌ی معکوس کامل بین دو متغیر را نشان می‌دهد. رابطه‌ی معکوس یا منفی نشان می‌دهد که اگر یک متغیر افزایش یابد متغیر دیگر کاهش می‌یابد و بالعکس. زمانی که ضریب همبستگی برابر صفر است نشان می‌دهد که بین دو متغیر رابطه‌ی خطی وجود ندارد (گجراتی، ابریشمی، ۱۳۹۰).
با استفاده از نرم‌افزار SPSS (v.19) ضریب همبستگی پیرسون بین مقدار شاخص استراتژی مقابله و عوامل موثر بر وضعیت عدم امنیت غذایی برآورد شد.

محاسبه مقدار عددی شاخص استراتژی مقابله

محاسبه شاخص استراتژی مقابله برای هر یک از خانوارهای مناطق روستایی گرگان نشان می‌دهد امتیاز خانوارها در فاصله عددی ۳۶-۹ قرار گرفته‌اند. بیش‌ترین مقدار مجموع وزنی استراتژی مقابله غذایی به کاررفته توسط خانوارها امتیاز ۳۶ می‌باشد، این امتیاز نشان‌دهنده این است که خانوارها در وضعیت عدم امنیت غذایی قرار دارند و از سخت‌ترین استراتژی‌ها برای مقابله با این وضعیت استفاده می‌کنند. کمترین مقدار مجموع وزنی استراتژی مقابله با توجه به اینکه گزینه هرگز وزن یک را گرفته است امتیاز ۹ می‌باشد که نشان می‌دهد خانوارها از هیچ استراتژی مقابله غذایی استفاده نکرده‌اند و در وضعیت امنیت غذایی به سر می‌برند. همچنین جدول ۱ نشان می‌دهد که بیش‌ترین فراوانی استفاده‌شده از استراتژی‌های مقابله از استراتژی مقابله استفاده از غذای کمتر مرجح و ارزان‌قیمت می‌باشد. این استراتژی شدت کمی دارد و بیشتر خانوارهای این مناطق از این استراتژی استفاده می‌کنند و فراوانی استفاده از استراتژی مقابله گذراندن برخی روزها بدون غذا نشان می‌دهد که کمترین تعداد می‌باشد. این استراتژی نسبت به دیگر استراتژی‌ها شدت بیشتری دارد و اکثراً افراد در شرایط سخت عدم امنیت غذایی از آن استفاده می‌کنند و طبق نتایج در مناطق روستایی تعداد کمتری از خانوارها در شرایط سخت عدم امنیت غذایی قرار دارند و از این استراتژی‌ها

استفاده می کنند.

جدول ۱- درصد استفاده کنندگان به ترتیب شدت استفاده از هر یک از استراتژی های مقابله غذایی در مناطق روستایی گرگان

درصد خانوارهای استفاده کننده	تعداد خانوارها	استراتژی های مقابله غذایی
۷۶/۴۵	۲۱۱	مصرف غذاهای کمتر مرجم
۴۳/۴۰	۱۲۰	کاهش دادن غذای خودتان
۳۷/۶۸	۱۰۴	نخوردن یک وعده غذایی در هفته
۳۵/۲۰	۹۷	کاهش دادن غذای مردان
۱۵/۵۷	۴۳	کاهش دادن غذای کودکان
۹/۴۲	۲۶	گذراندن برخی روزها بدون غذا

منبع: یافته های تحقیق

همچنین نتایج جدول ۲ نشان می دهد اکثر (۸۲/۳۹٪) خانوارهای این مناطق حداقل از یکی از استراتژی های مقابله استفاده کرده اند، ۲۸/۸۳ درصد خانوارها تنها از یک استراتژی مقابله و ۱۷/۶۰ درصد از خانوارها از هیچ یک از استراتژی های مقابله استفاده نکرده اند (جدول ۲).

جدول ۲. درصد استفاده خانوارها از استراتژی ها

خانوارها	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی (درصد)
خانوارهایی که از هیچ استراتژی استفاده نکرده اند	۴۷	۱۷/۶۰
خانوارهایی که تنها از یک استراتژی استفاده کرده اند	۷۷	۲۸/۸۳
خانوارهایی که حداقل از یک استراتژی استفاده کرده اند	۲۲۰	۸۲/۳۹

نتایج ضریب همبستگی پیرسون

نتایج ضریب همبستگی پیرسون در جدول ۳ نشان می دهد که متغیرهای درآمد سالیانه سرپرست خانوار، تعداد فرزندان خانوار و درآمد سالیانه کشاورزی در سطح ۱٪، متغیر درآمد سالیانه غیر کشاورزی در سطح ۵٪ و متغیرهای متراژ منزل مسکونی و درآمد سالیانه افراد شاغل خانوار بجز سرپرست در سطح ۱۰٪ معنی دار شده اند همچنین متغیرهای مساحت زمین زراعی و فاصله روستا تا بازار شهری معنی دار نشده اند. همچنین نتایج نشان می دهد که متغیرهای درآمد سالیانه سرپرست خانوار، درآمد سالیانه کشاورزی، درآمد سالیانه غیر کشاورزی، درآمد سالیانه افراد شاغل خانوار بجز سرپرست، متراژ منزل مسکونی و مساحت زمین زراعی رابطه عکس و متغیرهای تعداد فرزندان خانوار و فاصله روستا تا بازار شهری رابطه مستقیم با وضعیت عدم امنیت غذایی دارند.

جدول ۳. نتایج ضریب همبستگی

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
تعداد فرزندان خانوار	+۰/۱۶۸***	۰/۰۰۶
فاصله روستا تا بازار شهری	+۰/۰۵۷	۰/۳۵۴
درآمد سالیانه کشاورزی	-۰/۱۸۰***	۰/۰۰۳
درآمد سالیانه غیر کشاورزی	-۰/۱۳۷**	۰/۰۲۵
کل درآمد سالیانه	-۰/۲۵۹***	۰/۰۰۰
درآمد سالیانه افراد شاغل خانوار بجز سرپرست	-۰/۱۱۶*	۰/۰۵۸
متراژ منزل	-۰/۱۰۷*	۰/۰۸۲
مساحت زمین زراعی	-۰/۱۷۳	۰/۲۷۲

منبع: یافته‌های تحقیق

*** معنی داری در سطح ۱٪، ** معنی داری در سطح ۵٪ و * معنی داری در سطح ۱۰٪ می‌باشد.

نتیجه‌گیری

طبق نتایج به دست آمده بیشتر (۸۲/۳۹٪) خانوارهای مورد مطالعه با توجه به شرایط اقتصادی، اجتماعی و فردی خود از استراتژی‌های مقابله استفاده می‌کنند و سطح متفاوتی از عدم امنیت غذایی را تجربه می‌کنند. اکثر (۷۶/۴۵٪) خانوارهای این مناطق از استراتژی مقابله "استفاده از غذای کمتر مرجح و ارزان قیمت" که شدت سختی کمتری دارد استفاده می‌کنند و تعداد کمتری از خانوارها از استراتژی مقابله "گذراندن برخی روزها بدون غذا" که شدت سختی بسیاری دارد استفاده می‌کنند. همچنین نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد هر چه میزان کل درآمد سالیانه سرپرست خانوار، درآمد سالیانه کشاورزی، درآمد سالیانه غیر کشاورزی و درآمد سالیانه افراد شاغل خانوار بجز سرپرست، افزایش یابد سطح عدم امنیت غذایی کاهش می‌یابد و با افزایش تعداد فرزندان مخارج خانوار برای تأمین نیازهای فرزندان افزایش می‌یابد در این صورت سطح عدم امنیت غذایی افزایش می‌یابد همچنین با افزایش متراژ منزل مسکونی و مهیا بودن محیط زندگی مناسب رفاه خانوار افزایش می‌یابد و سطح عدم امنیت غذایی کاهش می‌یابد.

پیشنهادها

با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌شود که با بهبود وضعیت درآمدی خانوارها وضعیت امنیت غذایی خانوارهای این مناطق بهبود می‌یابد بنابراین تاکید و توجه بیشتر مسئولین بر این عامل اقتصادی می‌تواند در این راستا بسیار راهگشا و مفید باشد.

با توجه به اینکه خانوارهای روستایی تعداد فرزندان زیادی دارند و از سطح مناسب زندگی برخوردار نیستند با فراهم کردن امکاناتی جهت کنترل نسبی اندازه خانوارها می‌تواند باعث کاهش عدم امنیت غذایی در این منطقه شود.

همچنین انجام چنین تحقیقاتی در راستای بررسی وضعیت امنیت غذایی مردم در سطح وسیع تری صورت گیرد و شناخت بیشتری از مناطق به دست آید که بتوان از طریق سازمان‌های دولتی مرتبط خانوارهای فقیر را شناسایی و در جهت بهبود و افزایش امنیت غذایی خانوارها اقدام کنند.

منابع

۱. شیرانی بید آبادی، ف. دریجانی، ع. جولایی، ر. (۱۳۹۱). « کاربرد استراتژی مقابله (CSI) در برآورد وضعیت امنیت غذایی بین کارکنان خدماتی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان ». نشریه تحقیقاتی شماره ۴۰۹-۵-۹۱، ص ۱۷-۱۰.
۲. گجراتی، دامودار (۱۳۹۰)، « مبانی اقتصاد سنجی»، حمید ابریشمی، تهران، دانشگاه تهران.
۳. ضیائی، م. (۱۳۹۲). « عوامل موثر بر انتخاب استراتژی‌های مقابله در وضعیت عدم امنیت غذایی: مطالعه موردی مناطق روستایی گرگان ». پایان‌نامه کارشناسی ارشد اقتصاد کشاورزی. گرگان: دانشکده مدیریت کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان.

4. Adegboye, R.O., (2004), Land, « Agriculture and Security in Nigeria » Faculty of Agriculture L Series, University of Ilorin Feb. 25th, 2004.
5. Akanji, B., (1993), « Some Critical Considerations in Rural Nutritional Health Status in Nigeria » Perspectives on Food Security in Nigeria. Olomola, A. and S. Nwosu (eds) Nigerian Rural Sociological Association, pp: 39-51.
6. Babatunde, R.O., O.A. Omotosho and O.S. Sholatan, (2007), «Socio-economic characteristics and food security of farming households in Kwara State, North-Central Nigeria» Pak. J. Nutr., 6: 49-58.,
7. Belay Bedeke, S.(2012), «Food insecurity and coping strategies: a perspective from Kersa district, East Hararghe Ethiopia». Food Science and Quality Management, J. Nutr . ISSN 2224-6088.2012
8. Davies, S. (1993), « are coping strategies a cop-out? » IDS Bulletin, 24 (4):60-72.
9. Devereux, S. (2001), « Livelihood insecurity and Social Protection: Re-erging Issue in Rural development» Development Policy Review, 19(4). 517-519 .
10. Helen, H. J. (2002), « Food Insecurity and the food stamp Programme» American Journal of Agricultural Economics. Vol. 84 No. 5 Pp.
11. Maharjan, K.L. and Chhetri, A.K. (2006), « Household Food Security in Rural Areas of Nepal: Relationship between socio-economic characteristics and food security status» Paper Presented at the International Association of Agricultural Economists' Conference, Gold Coast, Australia, August 12-26.
12. Norhasmah, S., Zalilah, M.S., Nasir M.T, Kandiah, M. and Asnarulkhadi, A.S. (2010) « A qualitative study on coping strategies among Women from Food Insecurity Household in Selangor and Negeri Sembilan». Mal J Nutr 16(1): 39-54.
13. Ojo, M.O., (1991) « Food policy and economic development in Nigeria» Central Bank of Nigeria.
14. Onyido, (1997) « Poverty alleviation: Agenda for food security, Integrated Agricultural Production in Nigeria: Strategies and Mechanisms for food security NARP and FMANR» pp: 114-130.

15. Radimer, K.L., C.M., and Campbell, C.C.(1989) « Development of Indicators to Assess Hunger» Paper at the AIN Conference on Nutrition Monitoring and Nutrition Status Assessment, December 8-10, 1989, Charleston, SC.
16. Samarabdalla, Ingrid-Ute, L., and Siegfried, B. (2009), « Measuring Food Consumption using Coping strategies Adopted by Farm Household in the security». J. Nutr. Edu. 30: 1. 45-49.
17. Sanusi, R.A., C.A. Badejo and B.O. Yusuf, (2006), « Measuring Household Food Insecurity in Selected Local Government Areas of Lagos and Ibadan, Nigeria». Pak. J. Nutr., 5: 62-67.
18. Shala and Stacey, (2001), « United States Department of Agriculture: Economic Research Service. Food Security Assessment, Regional Overview Information Bulletin.
19. Sharifkhani, R., Dastgiri, S., Gharaaghaji Asl, R., and Ghavamzadeh, S. 2011, Factors Influencing Household Food Security Status, Food and Nutrition Sciences, 2011, 2, 31-34.
20. ShiraniBidabadi, F(2002), « Problem and prospects of Food Security in India, PHD Thesis», Department of Agricultural Economics and Business Management, Aligarh Muslim University, Aligarh, in, India.
21. Snel, E., and Staring, R. (2001), « Poverty, migration and coping strategies: an introduction: Euro». J. Anthropol. 38: 7-22.